

YMPÄRISTÖKASVATUSSUUNNITELMA

Haapaveden ev.lut. seurakunta

HAAPAVEDEN SEURAKUNNAN YMPÄRISTÖKASVATUSSUUNNITELMA

SISÄLLYS

1. Ympäristökasvatuksen tarkoitus ja tavoitteet
2. Ympäristökasvatussuunnitelma
3. Ympäristökasvatuksen toteuttaminen
4. Ympäristökasvatus eri työmuodoissa
 - 4.1 Rippikoulu-, koulu- ja nuorisotyö
 - 4.2 Lapsityö
 - 4.3 Diakoniatyö
 - 4.4 Lähetystyö
 - 4.5 Taloustoimisto ja kirkkoherranvirasto
 - 4.6 Siivous
 - 4.7 Keittiö
 - 4.8 Hautausmaiden hoito
 - 4.9 Jumalanpalveluselämä
5. Muun organisaation ympäristökasvatus
6. Seuranta, arviointi ja ympäristökasvatuksen jatkuvuus
7. Vinkkejä ympäristökasvatukseen
8. Lähteet ja linkkejä ympäristökasvatukseen

1. YMPÄRISTÖKASVATUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Ympäristökasvatus on elinikäinen oppimisprosessi, jossa ihminen tulee tietoiseksi ympäristöstä ja ympäristökysymyksistä. Ympäristökasvatus on sanojen ja tekojen yhdenmukaistamista, tehdään itse sellaisia valintoja, joita opetetaan. Ympäristökasvatus on myös toisaalta ympäristötekojen tuomista näkyväksi, esimerkiksi tiedotuksen kautta. Ihminen on ympäristön hoitaja ja säilyttäjä- viljelijä ja varjelijä. Kirkon ympäristökasvatus perustuu kristilliseen luomiskertomukseen, jossa Jumala asetti ihmisen yhteyteen luomakunnan kanssa. Kristityn tulee pitää huolta lahjoista, joita Jumala meille luomakunnassaan lahjoittaa.

Haapaveden seurakunnassa jokainen työmuoto on vastuussa ympäristökasvatuksesta. Tarkoituksena on myös, että seurakuntalainen ymmärtää itsensä osaksi luomakuntaa ja hänen toiminnan merkityksen ympäristössä. Raamatussa opetetaan kohtuullista elämäntapaa. Kirkon ilmasto-ohjelman ”kiitollisuus-kunnioitus-kohtuus” on ohjenuorena seurakunnan ympäristökasvatuksessa.

Seurakunnan ympäristöohjelmassa on esitelty ensimmäisen diplomikauden tavoitteet, joilla kaikilla on myös ympäristökasvatuksellinen merkitys.

KUVIO 1: Ekotapahtumien vuosikello, (Kirkon Ympäristödiplomin käsikirjan 2012, sivu 47)

2. YMPÄRISTÖKASVATUSSUUNNITELMA

Ympäristödiplomin mukainen ympäristökasvatussuunnitelma on Haapaveden seurakunnan laatima toimenpideohjelma. Tavoitteena on, että se antaa työkalun ympäristökasvatuksen toteutumiselle seurakunnassa työmuodoissa ja yhteisissä toiminnoissa.

3. YMPÄRISTÖKASVATUKSEN TOTEUTTAMINEN

Ympäristökasvatuksen tulee olla sekä tiedon välittämistä, että konkreettisia tekoja paremman ympäristön puolesta. Hyvään ympäristökasvatukseen kuuluu tieto, tunne ja toiminta.

Ympäristökasvatuksen tavoitteita:

1. Tuetaan käsitystä omasta itsestä osana luontoa.
2. Tuetaan ilon ja innostuksen kokemista luonnossa.
3. Tuetaan tietoisuuden lisäämistä ympäristöongelmista, joita on olemassa.
4. Tuetaan luottamuksen syntymistä yleisiin ja omiin vaikutusmahdollisuuksiin.
5. Opitaan kestävämpiä ja ympäristövastuullisempia toimintamalleja ja arvioidaan tarkasti omia toimintatapoja.

4. YMPÄRISTÖKASVATUS ERI TYÖMUODOISSA

Kristilliseen ympäristökasvatuksen kuuluu painotus ihmisen vastuullisuudesta Jumalan edessä, luonnon suojeleminen, elinympäristön vaaliminen sekä tuki lapsen ja nuoren kasvusta aktiiviseksi ja kestäväan elämäntapaan sitoutuneesta seurakunnan jäsenestä.

Jotta ympäristökasvatus onnistuu, seurakunnan työntekijöiden on ymmärrettävä asian tärkeys. Tärkeintä on esimerkkinä oleminen. Ympäristön kannalta käsityksen parhaista ratkaisuista muuttuvat tiedon myötä, joten ympäristökasvattajan on pystyttävä muuttamaan omia käsityksiään, kun tieto kehittyy.

KUVIO 2. Suomi 100 puun istutus helatorstaina 2017, (Haapaveden seurakunta)

4.1 RIPPIKOULU-, KOULU- JA NUORISOTYÖ

Tavoitteena rippikoulu-, koulu- ja nuorisotyössä on, että nuori ymmärtää, ettei luonnolla ole vain käyttöarvoa, vaan myös itseisarvo, joka perustuu Jumalan luomistyöhön ja vaikutukseen koko luomakunnassa. Pyrimme

siihen, että nuori ymmärtää luomakunnan monimuotoisuuden ja kristillisen käsityksen luonnon pyhydestä ja koskemattomuudesta.

Ulkona tapahtuvissa opetuksissa nuori oppii liikkumaan ja havainnoimaan luonnossa. Nuori voi saada positiivisia kokemuksia luonnosta ja oppia ympäristöystävällisempää toimintaa ymmärtäen luonnon monimuotoisuutta.

Konkreettisia tavoitteita rippikoulu-, koulu- ja nuorisotyössä:

- Tehdään luontoretkeä
- Käytetään materiaaleja säästävaisesti
- Ympäristöteemaa pidetään esillä
- Kierrätetään jätteitä tarkasti
- Kertakäyttöastioiden vähentäminen
- Pyritään lisäämään leireillä kasvisruuan tarjolla oloa
- Opitaan luonnon suojelemista Jumalan luomistyön yhteydessä.
- Hyödynnetään toiminnassa luontoa ja mietitään, miten luontoa tulee kohdella.
- Reilun kaupan ja luomutuotteiden lisääminen.
- Tulostetaan ympäristöystävällisesti

4.2 LAPSITYÖ

Ympäristökasvatus on luonteva osa lapsityötä ja toteutammekin ympäristökasvatusta kerhotoiminnan arjessa. Lapsille opetetaan säästävistä luonnonvarojen käyttöä esim. paperin käytössä, käsien pesussa ja jätteiden lajittelussa. Tavoitteena on, että lapsi saa myönteisiä kokemuksia luonnossa olemisesta ja oppii miten luontoa ja ympäristöä voidaan suojella ja vaalia. Tavoitteina on myös, että lapset ymmärtävät, että ympäristöä suojeleva elämäntapa on tärkeää ja jokainen voi onnistua siinä.

Esimerkkejä konkreettisista toimintatavoista lapsityössä:

- Käytetään materiaaleja säästävaisesti
- Kiinnitämme huomiota siihen, ettemme tuhlaa paperia, vettä, sähköä
- Kerromme kerhokirjeissä ympäristöasioista ja otamme käyttöön kuukauden ympäristövinkin
- Ympäristöteemaa pidetään esillä
- Kierrätetään jätteet
- Hyödynnetään toiminnassa luontoa ja mietitään, miten luontoa tulee kohdella.

- Reilun kaupan ja luomutuotteiden lisääminen.
- seuraamme luontoa eri vuodenaikoina
- käymme retkillä
- opettelemme keräämään roskat niin sisällä kuin ulkonakin
- opettelemme laittamaan tavarat paikoilleen leikin lopussa
- järjestämme lapsille/ ja perheille luontopolun, jonka teemana voi olla luominen, luomakunnan varjelu, ympäristöarvot
- opetamme lapsia keräämään postimerkkejä
- puolitamme kerhossa käsipaperit
- järjestämme perhekerhossa käytettyjen lelujen, tavaroiden ja vaatteiden vaihtopäivän
- kiitämme ruuasta
- opetamme, ettei ruokaa laiteta roskiin
- opastamme vanhempia laittamaan lapsille sopivankokoiset eväät, suosittelemme eväsrasioita ja mehupulloja muovipussien ja pillimehujen sijasta
- kannustamme perheitä paastonaikana karkkilakkoon
- ohjaamme suvaitsevaisuuteen ja erilaisuuden hyväksymiseen niin kerhon arjessa kuin viikko-ohjelmien aiheissa
- otamme ympäristöasiat huomioon kerhojen musiikissa esim. lauluvalinnoissa, soitinten valinnassa ja –rakentamisessa (voimme rakentaa itse soittimia, pelejä, leluja)
- hyödynnämme lähiulkoilupaiikkoja kuten Huikarinniemen lintutornin aluetta
- askartelemme mato-ongen ja ongimme leiripäivinä
- opetamme lapsia kunnioittamaan kaikkea elämää myös luonnon eläimiä ja kasveja

4.3 DIAKONIATYÖ

Diakoniatyö on perusteiltaan lähimmäisen vastuunkantamista. Diakonia on kristilliseen rakkauteen perustaa kohtaamista. Siihen kuuluu hengellinen, aineellinen, sosiaalinen ja hoidollinen tuki sitä tarvitsevalle, sekä tietoisuuden lisääminen ja lähimmäisen vastuun edistämistä Haapavedellä.

Lähimmäisenvastuuseen kuuluu myös ihmisen elinympäristö. Tavoitteena on ihmisen tukeminen arkipäivän selviämisessä ja siinä jaksamisessa. Diakonityöntekijät kuuntelevat ja antavat keskusteluapua elämän

vaikeuksissa, ohjaavat esim. rahan käytössä ja antavat harkintaansa käyttäen ruoka-apua tai muuta aineellista avustamista.

Konkreettisia tavoitteita diakoniatyössä:

- Käytetään materiaaleja säästävaisesti
- Kierrätetään jätteitä tarkasti
- Käsitöiden tekeminen luonnon- ja kierrätysmateriaaleista
- Vanhojen tavaroiden uusiokäyttö lahjoitusten myötä
- Ylijäänyt ruoka pakastetaan ja jaetaan EU-ruokien lisänä
- Asiakaskäynnit hoidetaan yhdellä kertaa välttäen turhaa kulkemista

4.4 LÄHETYSTYÖ

Lähetystyössä ympäristöasiat tulevat esille lähetyskohteiden kautta.

Lähetystyö lisää ymmärrystä maailman ympäristön tilasta ja kannustaa toimimaan maapallon ja heikommassa asemassa olevien ihmisten puolesta. Tavoitteena on, että seurakuntalaiset olisivat valmiita jakamaan omastaan ja auttamaan kaukaisia lähimmäisiämme.

Konkreettisia tavoitteita/toimenpiteitä/ toimintatapoja lähetystyössä:

- Käytetään materiaaleja säästävaisesti
- Ympäristöteemaa pidetään esillä
- Kierrätetään jätteet
- Lähetysnäyttelyt ja lähetystyöntekijöiden vierailut
- Reilun kaupan ja luomutuotteiden lisääminen, esittely ja esilläpito.
- Nimikkolähettiläiden tukeminen ja siitä tiedottaminen, kerrotaan miten lähetystyöntekijät ottavat ympäristöasioita esille, millaista ympäristökasvatusta antavat työssään
- Myyjäisissä ja arpajaisissa käytetään mahdollisimman paljon lahjoitus- ja kierrätysmateriaaleista tehtyjä tuotteita.
- tempaukset/ tietoiskut ompeluseuroissa, naistenpiirissä, tapahtumissa aiheista vesi ja vedenkäyttö, vaikuta syömällä/ kasvisruuan suosiminen, uusiokäyttö, matonkudetalkoot, lihaton lokakuu, tipaton tammikuu, sähköpihi syyskuu, karkiton kuukausi, tuunaustupa, postimerkkien keräys
- tapahtumien musiikissa esille luomakuntaa kunnioittavia virsiä ja lauluja,
- kansainvälinen oikeudenmukaisuus
- lähetystyön kirjeissä siirrytään ympäristöystävällisiin papereihin, askarrellaan itse kortit kierrätysmateriaalista
- järjestetään kierrätysideoiden näyttely

4.5 TALOUSTOIMISTO JA KIRKKOHERRANVIRASTO

Taloustoimisto huolehtii seurakunnan kirjanpidosta, palkkojen ja palkkioiden maksusta, muusta maksuliikenteestä, kerättyjen kolehtien tilittämisestä ja tekee hautainhoitorahaston haudanhoitosopimukset.

Kirkkoherranvirasto pitää seurakunnan jäsenrekisteriä, antaa virkatodistuksia ja sukuselvityksiä eri tarkoituksiin, sekä palvelee avioliiton esteiden tutkintaan liittyvissä asioissa. Virasto hoitaa kirkollisten toimitusten, kuten kasteen, vihkimisen ja hautaan siunaamisen ajanvaraukset. Myös papistoa koskevat varaukset sekä tilavaraukset hoidetaan virastosta.

Konkreettisia tavoitteita taloustoimistossa ja kirkkoherranvirastossa:

- hankimme toimistotarvikkeita keskitetysti ja harkitusti
- kiinnitämme hankinnoissa huomiota ympäristömerkittyihin tuotteisiin
- kierrätämme kierrätyskelpoiset toimistoissa syntyvät jätteet
- vähennämme paperin käyttöä hyödyntäen sähköisiä toimintamuotoja
- huolehdimme tietokoneiden sammuttamisesta ja latureiden poistamisesta verkkovirrasta silloin, kun ne eivät ole käytössä
- kerromme ympäristöystävällisimmistä tavoista hoitaa hautoja

4.6 SIIVOUS

Siivous huolehtii seurakunnan eri tilojen puhtaanapidosta ja tilojen järjestelyistä eri tilaisuuksia varten. Siivoustyössä korostuu oman esimerkin näyttäminen ja eri tilojen käyttäjien ohjeistus.

Konkreettisia tavoitteita siivouksessa:

- Käytetään materiaaleja säästävaisesti
- Kierrätetään jätteitä tarkasti
- Tilojen käyttäjien ohjeistus siivouksesta.
- Ympäristöystävällisten siivoustuotteiden käyttäminen.

4.7 KEITTIÖ

Keittiö huolehtii eri tilaisuuksien ruokien valmistamisesta ja tarjoilusta, niin seurakunnan omiin kuin ulkopuolisten asiakkaiden pitopalvelutilaisuuksiin paikan päällä. Keittiötyöntekijöiden toimenkuvaan kuuluu tilojen laittaminen kuntoon tilaisuuteen sopivalla tavalla. Emännät suunnittelevat yhteistyössä omaisten ja seurakunnan työntekijöiden kanssa ruokalistan kulloiseenkin tilanteeseen.

Konkreettisia tavoitteita keittiössä:

- Käytetään materiaaleja säästävaisesti
- Uusien isosten koulutus keittiön käyttöön leirikeskuksessa
- Ympäristömyönteiset valinnat näkyviin joukkoruokailuissa
- Ympäristöystävällisten tuotteiden käyttö
- Pyritään lisäämään leireillä kasvisruuan tarjolla oloa

4.8 HAUTAUSMAIDEN HOITO

Hautaus-toimen tehtävänä on huolehtia hautausmaista niiden arvoa vastaavalla ja vainajien muistoa kunnioittavalla tavalla. Seurakunta hoitaa hautausmaan käytävät ja puistoalueet. Yksittäisen haudan hoidosta vastaa hautapaikan haltija.

Konkreettisia tavoitteita hautausmaiden hoidossa:

- Materiaalihankinnoissa kiinnitetään huomioita ympäristöystävällisiin tuotteisiin ja kestäviin materiaaleihin
- Hankintoja tehtäessä harkitaan niiden todellinen tarpeellisuus/korvattavuus
- Ohjeistetaan tilojen käyttäjiä vastuullisuuteen ympäristöasioissa
- Jätelajittelu pidetään tehokkaana ohjeistuksella ja jätekatokset siistinä
- Sähkön kulutusta pyritään vähentämään ajastamalla valot oikein ja poistamalla laitteet sähköverkosta, silloin kun ne eivät ole käytössä
- Hautausmaalle sijoitetaan penkkejä hiljentymistä, lepäämistä, muistelua ja luonnon äänien kuuntelemista varten

4.9 JUMALANPALVELUSELÄMÄ

Jumalanpalvelus on luonteva paikka pitää esillä luomakuntaa puheessa ja musiikissa. Luomakunnan sunnuntaina vietetään Haapaveden seurakunnassa säännöllisesti. Seurakunnan vuotuisessa toiminnassa otetaan huomioon luonto ja ympäristö sekä sen suojeleminen. Haapavedellä pidetään luonto- ja metsäkirkkoja.

Konkreettisia tavoitteita jumalanpalveluselämässä:

- Kylvösunnuntai
- Leipäsunnuntai
- Kylvön siunaaminen
- Hautausmaahartaus jouluna
- Luontoaiheisten virsien käyttö

- Kirkkokahveilla voidaan käyttää luomu- ja reilun kaupan tuotteita
- Hautuumaakierros hautausmaalla
- Kesäillan hartaus
- Tapulihartaus
- Lauluillat vanhassa pappilassa Paakkilassa
- Luonto- metsä kirkot: Juhannuskirkko Korkattivuori,(luomakunnan sunnuntai) Mieluskylä Sysiranta, Haralampi, Joutennivan mylly, Aakonvuori monitoimialue metsäkirkko, joulurauha metsän eläimille Mieluskylän erän laavulla, Karsikas Riihikaarron kämpä, Vähämäen ulkoilualue ja Pro Hovi Ainali.

5. MUUN ORGANISAATION YMPÄRISTÖKASVATUS

Henkilökunnan ympäristökasvatusta on kaikille henkilöstölle annettu ympäristöohjeistus mm. ohjeet kierrätykseen ja lajitteluun, energian säästö (vesi ja sähkö), ympäristömerkittyjen tuotteiden käyttö sekä järjestetyt ympäristötapahtumat. Myös sosiaalisesta kestävästä kehityksestä(työhyvinvointi) huolehtiminen on osa henkilökunnan ympäristökasvatusta

Toimistotyössä ympäristöasiat otetaan huomioon tulostuksissa, energian kulutuksessa, sähköisen viestinnän lisäämisessä, sähkökoneiden sammuttaminen tai lepotilaan laittaminen yöajaksi.

6. SEURANTA, ARVIOINTI JA YMPÄRISTÖKASVATUKSEN JATKUVUUS

Seurakunnan ympäristökasvatuksen toiminnalliset tavoitteet tulee olla sellaisia, että niistä tulee luonnollinen osa seurakunnan toimintaa. Uuden aloittaminen voi edellyttää aluksi ponnistelua ja aiheuttaa muutosvastarintaa, mutta vuosien aikana se muotoutuu osaksi käytäntöä. Ympäristökasvatus on pieniä askelia ja vähittäistä kehitystä, kaikki ei tapahdu heti. Ympäristökasvatussuunnitelmaan ja seurakunnan ympäristöohjelmaan kirjattuja tavoitteita seurataan ja niiden toteutumista arvioidaan vuosittain toimintakertomuksia laadittaessa.

7. VINKKEJÄ YMPÄRISTÖKASVATUKSEEN

- Hiljaisuuden polun rakentaminen Hammasniemen leirikeskukseen
- Luonnonmateriaalien käyttö askartelussa
- Luontoretkien järjestäminen leireillä ja muussa toiminnassa
- Kierrätyksen tehostaminen jokaisessa kiinteistössä
- Siivoustalkoot eri kiinteistöissä

- Valojen sammuttaminen, kun tiloja ei käytetä
- Ympäristöaiheisten askarteluiden tai harjoitteiden tekeminen
- Paperinkäytön vähentäminen
- Reilun kaupan ja luomutuotteiden käyttäminen
- Liharuokien ja maitotuotteiden vähentäminen ja ruokavalio kasvisruokavaliopainotteisempaan suuntaan leireillä
- Kimppakyytien järjestäminen
- Turhan vedenkulutuksen karsiminen
- Sähkölaitteiden sammuttaminen tai lepotilaan laittaminen, kun niitä ei tarvitse
- Käsipaperien vaihtaminen käsirullapyyhejärjestelmään
- Puhuminen eettisestä kuluttamisesta ja minimalismista eri toiminnoissa
- Autoilu vähentäminen, polkupyörien suosiminen keskustan alueella

8. LÄHTEET JA LINKKEJÄ YMPÄRISTÖKASVATUKSEEN

Lähteet:

Haapaveden seurakunnan ympäristöohjelma 2018-2022

Luumäen seurakunnan ympäristökasvatussuunnitelma 2014

Heinolan seurakunnan ympäristökasvatussuunnitelma 2013

Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2012, Suomen ev.lut kirkko

Linkkejä:

Ympäristökasvaus www.ymparistokasvatus.fi

Ympäristöpassi-materiaali www.ymparistopassi.fi

Changemaker materiaali www.changemaker.fi

Suomen luonnonsuojeluliitto www.sll.fi

WWF (World Wide Fund for Nature, Maailman luonnonsäätiö) www.wwf.fi

Reilukauppa www.reilukauppa.fi

Ekonistin käsikirja. Toim. Heli Pruuki LK-Kirjat/Lasten keskus, 2009

Ympäristökasvatus seurakunnassa. Toim. Pekka Tukeva, Ilkka Sipiläinen. Kirjapaja, 2010